

Co-funded by the European Union

THE LONDON SCHOOL
OF ECONOMICS AND
POLITICAL SCIENCE

EU Kids Online II: Ευρήματα

Δρ. Λίζα Τσαλίκη
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

- Το θεματικό δίκτυο **EU Kids Online II: Enhancing Knowledge Regarding European Children's Use, Risk and Safety Online** χρηματοδοτήθηκε από το Safer Internet Plus Programme της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το διάστημα 2009-2011

Παρενόχληση στο διαδίκτυο (online bullying)

- Ανά την Ευρώπη, 6% των παιδιών 9-16 ετών που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο αναφέρουν ότι έχουν παρενοχληθεί διαδικτυακά, ενώ μόλις τα μισά από τα πρώτα (3%) ομολογούν ότι έχουν παρενοχλήσει άλλα παιδιά.

Μάλιστα, υπάρχει σχέση μεταξύ διαδικτυακής παρενόχλησης και παρενόχλησης στον πραγματικό κόσμο (online/offline bullying):

- 56% όσων έχουν κάνει διαδικτυακό bullying, είπαν ότι το έχουν κάνει και στον πραγματικό κόσμο,
- ενώ 55% των θυμάτων διαδικτυακού bullying ανέφεραν ότι είχαν πέσει θύματα και bullying στην καθημερινή ζωή.

Παρενόχληση στο διαδίκτυο (online bullying)

- Το κάνεις bullying και να είσαι θύμα bullying, είναι όψεις του ιδίου νομίσματος. Έτσι, ανάμεσα σε αυτούς που δεν κάνουν *bullying* στους άλλους, το να πέσουν οι ίδιοι θύματα bullying, είναι σχετικά σπάνιο:
- μόνο 8% αυτών έχουν πέσει θύματα διαπροσωπικού bullying και 4% διαδικτυακού.

Ακόμα και έτσι, όμως, αυτό που πρέπει να τονίσουμε είναι ότι τα παιδιά που κάνουν διαδικτυακό bullying, και έχουν πέσει θύματα διαδικτυακού bullying, ή που τους έχουν συμβεί και τα δυο, αποτελούν τη μειοψηφία ανάμεσα στα παιδιά ηλικίας 9-16 που είναι χρήστες του διαδικτύου στην Ευρώπη: 93% των παιδιών δεν είχαν καμιά εμπειρία από τις δυο.

Παρενόχληση στο διαδίκτυο (online bullying)

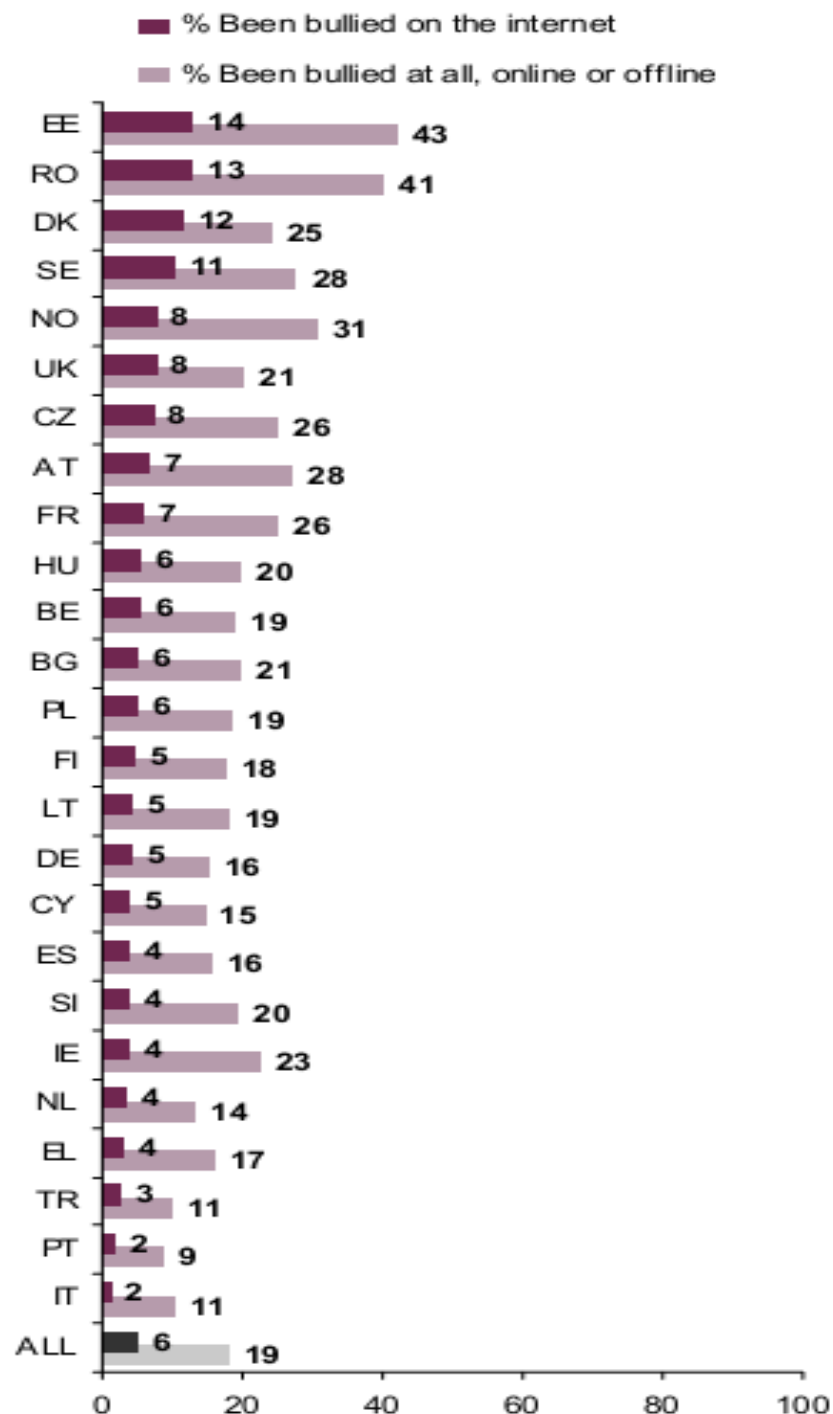
- Όσον αφορά τώρα τις εμπειρίες των παιδιών με το διαδικτυακό bullying, μπορούμε να τις συνοψίσουμε ως εξής:
 - Οι διαδικτυακοί ‘νταήδες’ και τα διαδικτυακά θύματά τους είναι τα παιδιά που είναι και τα πλέον ευάλωτα εκτός διαδικτύου (παιδιά με ψυχολογικές δυσκολίες, παιδιά εξοστρακισμένα, παιδιά που επιζητούν ριψοκίνδυνες ασχολίες, παιδιά που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες)
 - Τα παιδιά που προκαλούν επιζήμιες εμπειρίες στους άλλους με τη μορφή της παρενόχλησης είναι συνήθως τα ίδια που παρενοχλούνται διαδικτυακά από άλλα παιδιά- κάποια από τα οποία τους είναι γνωστά εκτός διαδικτύου.
 - Και ας μην ξεχνάμε ότι το 93% των παιδιών στην Ευρώπη ούτε βίωσαν ποτέ παρενόχληση ούτε παρενόχλησαν ποτέ άλλα παιδιά.

Πόσο συχνά συμβαίνει;

Το bullying, λοιπόν, δεν αποτελεί συνηθισμένη εμπειρία-

- 5% των παιδιών αναφέρουν ότι κάποιος τους παρενόχλησε πάνω από μια φορά την εβδομάδα,
- 4% αναφέρουν ότι παρενοχλήθηκαν μια με δυο φορές το μήνα,
- ενώ για 10%, η εμπειρία αυτή συνέβη λιγότερο συχνά, το οποίο δηλώνει ότι το bullying αναφέρεται ουσιαστικά σε ένα-δυο περιστατικά που συνέβησαν την προηγούμενη χρονιά.

Πίνακας 1. Παιδιά που έχουν παρενοχληθεί είτε στο διαδίκτυο είτε εκτός διαδικτύου τους τελευταίους 12 μήνες, ανά χώρα

Βάση: Όλα τα παιδιά που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο

Ποιοι παράγοντες προσδιορίζουν το bullying ανά χώρα;

▪ Στην **Ελλάδα**, Ιταλία, Ουγγαρία και Σλοβενία, ο πιο σημαντικός παράγοντας σε σχέση με το αν κινδυνεύει κάποιο παιδί να πέσει θύμα bullying ή όχι είναι **η χρήση του διαδικτύου**: όσο περισσότερο χρόνο περνούν τα παιδιά στις χώρες αυτές στο διαδίκτυο, τόσο αυξάνεται η πιθανότητα να παρενοχληθούν.

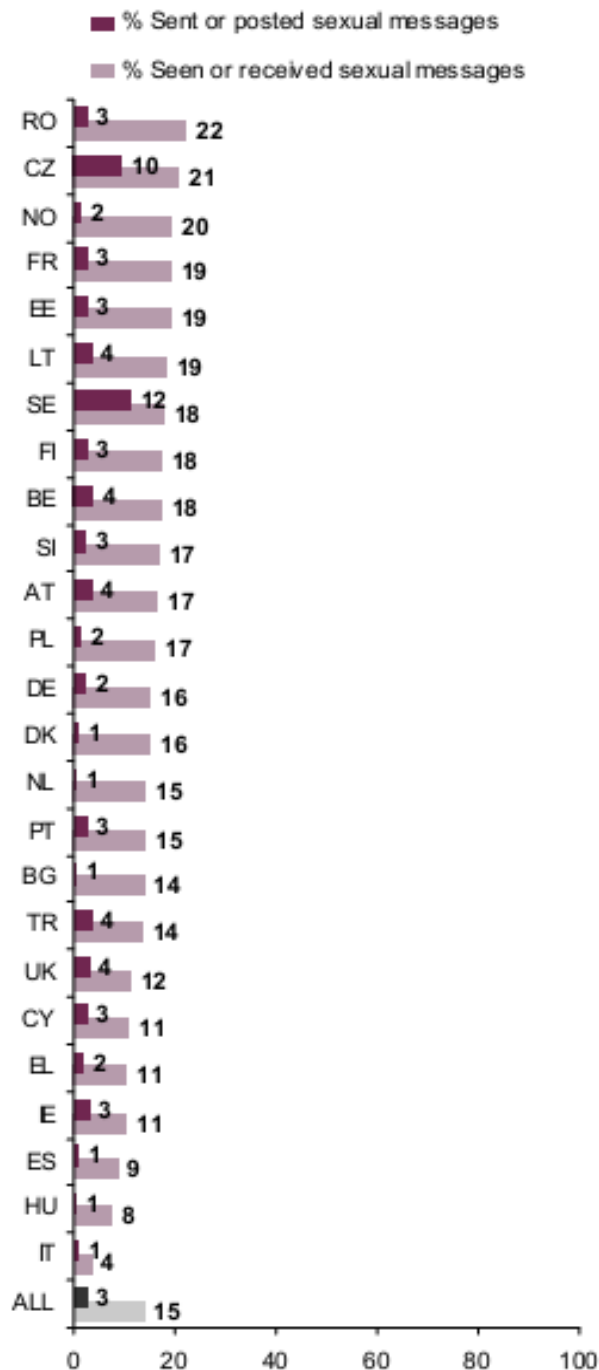
Πόσο συχνά συμβαίνει;

- Το bullying συμβαίνει λιγότερο συχνά σε Μεσογειακές χώρες (Πορτογαλία, Ιταλία, Τουρκία, Ελλάδα) και την Ολλανδία. Το **online bullying** παρατηρείται συχνότερα σε χώρες όπου συνηθίζεται και το διαπροσωπικό bullying – και όχι σε χώρες οι οποίες είναι διαδικτυακά προηγμένες.
- Δηλαδή, το **online bullying** αποτελεί τη νεότερη εκδοχή ενός παλαιότερου προβλήματος της παιδικής ηλικίας, και όχι απλά τη συνέπεια μιας νέας τεχνολογίας.

Στη χώρα μας,

- μόλις το 4% των παιδιών ηλικίας 9-16 έχουν παρενοχληθεί διαδικτυακά (σε σύγκριση με 6% του ευρωπαϊκού [EU Kids] μέσου όρου),
- και 17% έχουν παρενοχληθεί γενικά (είτε διαδικτυακά είτε διαπροσωπικά)- σε σύγκριση με 19% του ευρωπαϊκού [EU Kids] μέσου όρου

Sexting: Αποστολή και λήψη σεξουαλικών μηνυμάτων στο διαδίκτυο

- **Πίνακας 2.** Παιδιά που έχουν δει/λάβει ή ανεβάσει/στείλει σεξουαλικά μηνύματα στο διαδίκτυο τους τελευταίους 12 μήνες, ανά χώρα (11+)
- Βάση: Όλα τα παιδιά 11-16 ετών που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο

Sexting: Αποστολή και λήψη σεξουαλικών μηνυμάτων στο διαδίκτυο

- Η ανταλλαγή μηνυμάτων με σεξουαλικό περιεχόμενο (είτε ως κείμενο είτε ως εικόνες) δεν είναι κάτι καινούριο, αλλά αντίθετα αντιπροσωπεύει κομμάτι της συμπεριφοράς των παιδιών μέσα από το οποίο εξερευνούν τη σεξουαλικότητα τους, φλερτάρουν και παίζουν.
- Σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες, τα υψηλότερα ποσοστά παιδιών που έχουν κάνει sexting, βρίσκονται σε Σουηδία (12%) και Τσεχία (10%) - όπου και πάλι είναι χαμηλά. Στις υπόλοιπες χώρες, τα ποσοστά είναι ακόμα χαμηλότερα, καθώς κινούνται μεταξύ 1%-4%.
- Στη χώρα μας, ένα 2% λέει ότι έχει κάνει sexting, και ένα 11% ότι του έχει συμβεί.

Ποιοι παράγοντες προσδιορίζουν το sexting ανά χώρα;

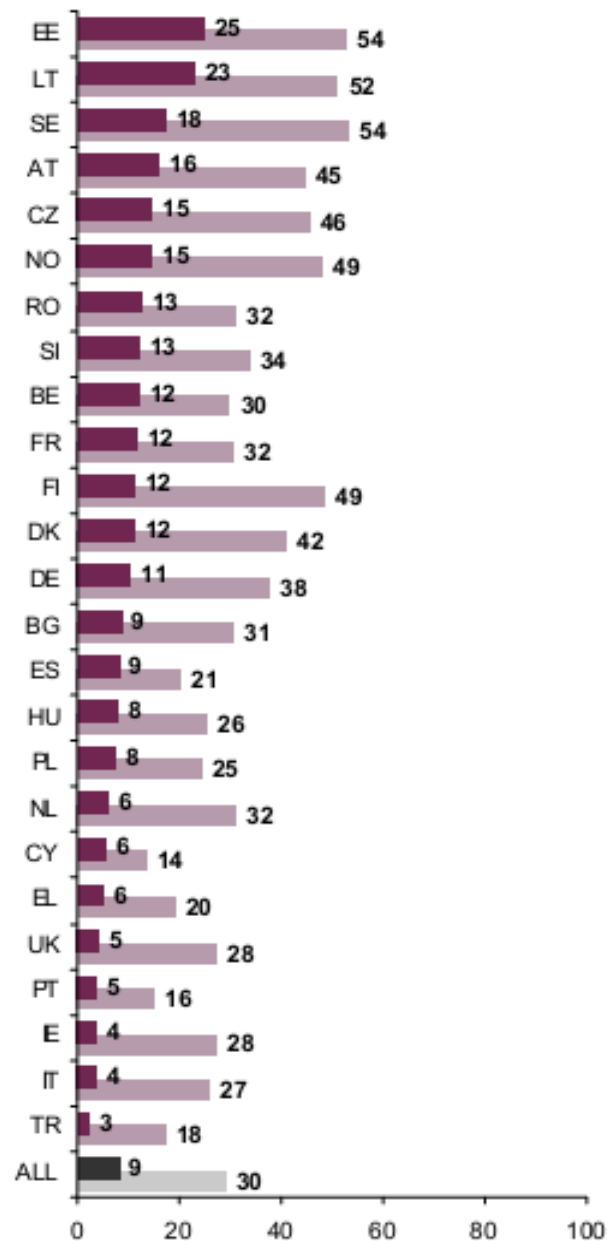
- Οι πλέον σημαντικοί από αυτούς για τις περισσότερες χώρες είναι οι ριψοκίνδυνες δραστηριότητες εκτός διαδικτύου, ακολουθούμενες από τις ριψοκίνδυνες διαδικτυακές δραστηριότητες.
- Στην **Ελλάδα**, μαζί με το Βέλγιο, Βουλγαρία, Ρουμανία, Σλοβενία, Ισπανία και Βρετανία, ο πιο σημαντικός παράγοντας που καθορίζει την πιθανότητα να υποστεί κάποιο παιδί sexting είναι οι ριψοκίνδυνες διαδικτυακές δραστηριότητες, ενώ έπεται η αναζήτηση συναρπαστικών εμπειριών.

Συναντήσεις με αγνώστους

- Όμως, προηγούμενες έρευνες έχουν ήδη δείξει ότι ο κίνδυνος (για να πάθει κάτι κακό) που διατρέχει ένα παιδί άμα συναντηθεί στον έξω κόσμο με κάποιον που αρχικά γνώρισε στο διαδίκτυο είναι χαμηλός- τα παιδιά χρησιμοποιούν το διαδίκτυο ολοένα και περισσότερο για να διευρύνουν τον κύκλο των φίλων τους, ενώ είναι ελάχιστα αυτά που καταφεύγουν στη διαδικτυακή επικοινωνία προκειμένου να συναντηθούν με ενήλικες.
- Κάτω από αυτό το πρίσμα, λοιπόν, δεν είναι απαραίτητο ότι οι διαδικτυακές επαφές με αγνώστους είναι αναγκαστικά και επιζήμιες ή επικίνδυνες για τα παιδιά, καθώς ενέχουν το, θετικό, ενδεχόμενο να κάνουν τα παιδιά καινούριους φίλους.
- Μια πρώτη ματιά δείχνει ότι 3 στα 10 παιδιά (30%) γνώρισαν κάποιον στο διαδίκτυο τον οποίο δεν γνώριζαν πρωτύτερα εκτός.

■ % Ever gone on to meet anyone face to face that you first met on the internet
 ■ % Ever had contact with someone you have not met face to face before

- Πίνακας 3. Παιδιά που έχουν επικοινωνήσει διαδικτυακά ή έχουν συναντήσει δια ζώσης κάποιον άγνωστο, ανά χώρα

- Βάση: Όλα τα παιδιά που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο

Συναντήσεις με αγνώστους

- Σε γενικές γραμμές, στις χώρες που τα παιδιά έχουν πιο συχνά επαφές με καινούριο κόσμο στο διαδίκτυο, υπάρχει και μεγαλύτερη πιθανότητα να έχουν συναντήσει αυτά τα άτομα δια ζώσης.
- **Στη χώρα μας**, ένα 20% των παιδιών 9-16 ετών γνώρισαν κάποιον στο διαδίκτυο που δεν ήξεραν πριν, και μόλις ένα 6% από αυτά προχώρησαν σε δια ζώσης συνάντηση με το άτομο αυτό.
- Γενικά, όσο περισσότερα παιδιά συναντούν από κοντά άτομα που αρχικά τα γνώρισαν στο διαδίκτυο, τόσο περισσότερα αναφέρουν ότι ενοχλήθηκαν από αυτές τις συναντήσεις.

Ποιοι παράγοντες καθορίζουν την πιθανότητα να συναντήσει κάποιο παιδί δια ζώσης έναν διαδικτυακό φίλο;

- Η έρευνά μας έδειξε ότι υπάρχει πολύ μεγάλη διαφοροποίηση ανάμεσα στις χώρες.
- **Στη χώρα μας, την Ολλανδία, Πορτογαλία και Ρουμανία, ο πιο σημαντικός παράγοντας είναι η αυτό-αποτελεσματικότητα.** Εδώ η υπόθεση εργασίας ‘τα παιδιά πλούσια σε εμπειρίες γίνονται πλουσιότερα’ ερμηνεύει αυτήν την τάση – τα εξωστρεφή παιδιά επωφελούνται από το διαδίκτυο καθώς επεκτείνουν τα δίκτυα επαφών τους.

Κοινωνική διαμεσολάβηση της χρήσης νέων τεχνολογιών από τα παιδιά

- Γονική διαμεσολάβηση (parental mediation): Η διαδικασία με την οποία οι γονείς προσπαθούν να επέμβουν και να ρυθμίσουν τη σχέση των παιδιών τους με τις νέες τεχνολογίες ονομάζεται ‘γονική διαμεσολάβηση’.

Στο δίκτυο EUKidsOnline II, διαχωρίζουμε μεταξύ πέντε τρόπων γονικής διαμεσολάβησης:

1. **ενεργή διαμεσολάβηση της χρήσης του διαδικτύου από τα παιδιά**, η οποία περιλαμβάνει
 - i. συζήτηση με τα παιδιά σχετικά με διαδικτυακές δραστηριότητες τους
 - ii. το να μοιράζονται οι γονείς αυτές τις δραστηριότητες με τα παιδιά τους
2. **ενεργή διαμεσολάβηση της διαδικτυακής ασφάλειας των παιδιών**, η οποία περιλαμβάνει
 - καθοδήγηση των παιδιών στη διαδικτυακή ασφάλεια είτε βοηθώντας τα σε περίπτωση που συναντήσουν δυσκολίες, είτε λέγοντας τους τι να κάνουν σε καταστάσεις που τους αναστατώνουν ή τα ενοχλούν.

Κοινωνική διαμεσολάβηση της χρήσης νέων τεχνολογιών από τα παιδιά

- 3. **Απαγορευτική διαμεσολάβηση:** επιβολή κανόνων γύρω από το τι επιτρέπεται να κάνουν τα παιδιά και τι όχι.
- 4. **Monitoring:**
 - i. έλεγχος του υπολογιστή προκειμένου να δουν οι γονείς με τι ασχολούνται τα παιδιά τους
 - ii. έλεγχος των προφίλ των παιδιών στα διάφορα κοινωνικά μέσα, όπως και των μηνυμάτων στο μέιλ τους ή στο λογαριασμό instant messaging.
- 5. **Τεχνική διαμεσολάβηση της διαδικτυακής χρήσης των παιδιών:**
 - i. γίνεται χρήση λογισμικού φιλτραρίσματος
 - ii. απαγορεύονται συγκεκριμένες ανεπιθύμητες χρήσεις

Κοινωνική διαμεσολάβηση της χρήσης νέων τεχνολογιών από τα παιδιά

- Η έρευνά μας έδειξε ότι *οι γονείς που είναι χρήστες του διαδικτύου οι ίδιοι, υιοθετούν με οποιοδήποτε τρόπο τη διαμεσολάβηση σε σύγκριση με αυτούς που δεν το χρησιμοποιούν.*

Βέβαια, η *γονική διαμεσολάβηση μειώνεται καθώς μεγαλώνουν τα παιδιά*, κάτι που φαίνεται ιδιαίτερα στην περίπτωση των γονέων που υιοθετούν απαγορευτικές στρατηγικές διαμεσολάβησης:

- 95% των παιδιών 9-10 ετών αναφέρουν παρόμοιες εμπειρίες, σε αντίθεση με 71% των παιδιών 15-16 ετών.

Διαφορές στη διαμεσολάβηση παρατηρούνται και *σε σχέση με το φύλο των παιδιών*:

- Τα κορίτσια αναφέρουν σε σχετικά υψηλότερο ποσοστό (87%) από τα αγόρια (83%) πως οι γονείς τους περιορίζουν τη χρήση του διαδικτύου,

όπως και σε σχέση με την κοινωνική προέλευση τους.

Κοινωνική διαμεσολάβηση της χρήσης νέων τεχνολογιών από τα παιδιά

- Άλλοι φορείς διαμεσολάβησης

Η γονική διαμεσολάβηση όμως δεν είναι ο μόνος τρόπος ρύθμισης των διαδικτυακών πρακτικών των παιδιών:

- 36% των παιδιών αναφέρουν ότι τους βοήθησαν οι γονείς τους όταν κάτι τους αναστάτωσε στο διαδίκτυο,
- 24% ότι τους βοήθησε ο δάσκαλός τους,
- και 28% ότι τους βοήθησαν οι φίλοι τους.

Οι φίλοι αποδεικνύονται πιο χρήσιμοι για τα παιδιά σε πρακτικά ζητήματα,

- όπως για παράδειγμα βοηθώντας τα να κάνουν ή να βρουν κάτι στο διαδίκτυο όταν αυτά δυσκολεύονται (64%).

Κοινωνική διαμεσολάβηση της χρήσης νέων τεχνολογιών από τα παιδιά

- Επίσης, αν και οι γονείς είναι οι βασικοί φορείς διαμεσολάβησης γύρω από την ασφάλεια στο διαδίκτυο, ο ρόλος των δασκάλων δεν είναι καθόλου αμελητέος:
 - Τα παιδιά δηλώνουν ότι συμβουλές για το πώς να είναι ασφαλή στο διαδίκτυο τους έδωσαν οι γονείς τους σε ποσοστό 63%, και ο δάσκαλός τους σε ποσοστό 58%.

Σε ό,τι αφορά υποστήριξη από άλλα παιδιά (peer mediation), φαίνεται ότι τα παιδιά στηρίζονται γενικά στους συνομήλικους τους, ιδιαίτερα μάλιστα τα μεγαλύτερα σε ηλικία παιδιά:

- Έτσι, αν κάποιο παιδί αναστατώθηκε από διαδικτυακό bullying, στρέφεται σε κάποιον φίλο σε ποσοστό 50% (σε γονέα, 40%), αν έπεσε θύμα sexting, στρέφεται στους φίλους του σε ποσοστό 37% (29% στους γονείς), και στην περίπτωση που συνάντησε στον πραγματικό κόσμο κάποιον που γνώρισε στο διαδίκτυο, στρέφεται σε φίλους σε ποσοστό 35% (28% σε γονείς).